

Orientacions sobre els debats virtuals

Montse Guitert
Teresa Romeu
Equip de consultors de competències TIC

P08/04506/01693

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Índex

1. Què ha de ser un debat virtual?	5
1.1. Com podem argumentar?	6
2. Normes formals de participació	9
3. Etapes d'un debat virtual	12
3.1. Preparació del debat	12
3.2. Desenvolupament del debat	12
3.3. Conclusions i tancament del debat	13
4. Eines i recursos per als debats virtuals	14
4.1. Què són els fils de conversa?	14
4.2. Com s'utilitzen els fils de conversa?	15
4.3. Quin missatge del fil de conversa hem de seleccionar?	15
5. Criteris d'avaluació d'un debat virtual	17

1. Què ha de ser un debat virtual?

Un debat virtual ha de ser un espai **d'interacció, d'aprenentatge i d'argumentació**.

- **Espai d'interacció i aprenentatge**

El debat de l'assignatura és l'espai **d'intercanvi i aprenentatge** en què el grup d'estudiants, moderats pel seu consultor, intervien i discuteixen sobre algun tema de l'assignatura, a partir d'un cas o article per al debat, i posen en pràctica tant les habilitats, estratègies i metodologia generals pròpies d'un entorn virtual d'aprenentatge, com les habilitats, estratègies i metodologia específiques dels debats virtuals.

El debat és un **fòrum obert de participació** on el receptor dels missatges no és una sola persona sinó un grup, en aquest cas, tots els estudiants de l'assignatura i el consultor que tenen assignat.

En els debats virtuals, no cal que tots els membres estiguin connectats i participin al mateix temps, sinó que cada persona llegeix els missatges dels companys i envia els seus –dins dels límits temporals d'inici i final del debat– quan ho considera oportú en funció del fil temàtic i les opinions argumentades que el desenvolupament del debat produeix, sempre pensant a oferir una opinió raonada i aportar coneixement a tota la resta de participants.

A partir de la lectura i reflexió entorn del cas o de l'article desencadenant, de les orientacions del consultor, de les aportacions dels companys i de la redacció de les intervencions pròpies, es genera una **dinàmica relacional**.

Cal tenir molt present que un debat virtual no té la mateixa dinàmica que un debat presencial. Bàsicament, les diferències més significatives tenen a veure amb el **caràcter asincrònic i no seqüencial** tant de les intervencions com del seguiment que cadascun fa d'aquestes intervencions. Això possibilita, per exemple, rellegir les intervencions que s'han fet sobre un o diversos aspectes i preparar les intervencions a favor, en contra o que matisen allò que ja s'ha dit. De la mateixa manera, es poden preparar i introduir noves línies de discussió, tot respectant el temps i la dinàmica del debat, moderats pel consultor.

- **Espai d'argumentació**

El debat de l'assignatura també és l'espai ideal per a reflexionar, i intercanviar punts de vista raonats sobre un tema de l'assignatura, sovint lligat a l'actualitat i als estudis, tot aprofitant les eines i les estratègies pròpies dels entorns virtuals.

És per això que les intervencions en el debat han d'expressar idees ben **argumentades**, tenint en compte la dinàmica i les aportacions dels companys en el debat. Cal que siguin idees noves, desenvolupades a partir del propi debat i que obrin línies argumentals diferents de les ja expressades.

Les informacions **no** són coneixements: **s'han de processar i relacionar amb altres informacions prèvies**. Per tant, sempre cal informar-se, informar i, a més a més, argumentar aquesta informació, ja que el debat no ha de ser una col·lecció d'afirmacions sense nexes.

1.1. Com podem argumentar?

Aplicar la tècnica de l'argumentació ha de permetre als estudiants fer aportacions raonades, defensant l'explicació. Argumentar és fer servir bones raons (raons basades en un criteri racional de veracitat) per a sostenir alguna tesi que es vol transmetre.

Un **argument** consta, al menys, de dues parts: una part de **premisses** i una altra de **conclusió**. La primera pren la forma de fets constatables i concrets, de dades que expliquen o condicionen la conclusió o conseqüència. És important saber identificar les diferents premisses que poden formar aquest apartat i que, habitualment, estan connectades entre elles.

Si ...premisses... llavors... **conclusió**

Si / donat ...fets, dades... llavors... **afirmació**

Vegem-ne un exemple on hem marcat la **conclusió en negreta** i les premisses en subratllat:

Exemple

Els aliments transgènics es poden comercialitzar lliurement perquè mai no s'ha demostrat que tinguin conseqüències negatives en els ecosistemes ni en la salut.

El fet d'indicar les premisses en subratllat i la conclusió en negreta pot **ajudar a evidenciar les argumentacions**.

Unes dades, uns fets (premisses) observables que estan justificats i sostinguts per observacions, per creences racionals... permeten arribar a una **conclusió** (o tesi) que serà certa a partir de l'aplicació de determinats criteris de veritat i que tindrà certes excepcions o possibles refutacions o punts febles.

Aquest **argument** pot ser contestat en diversos sentits, en posteriors intervencions, per altres participants en el debat: es pot negar la conclusió (**contraargumentar**) aportant els fets, justificació, elements de suport, etc., corresponents. També es pot acceptar totalment o parcialment, matisant les dades o justificacions, i apuntant la feblesa (manca de certesa, incorrecció lògica, falsedat...) de les premisses. Amb aquesta estructuració es facilita la discussió en el debat virtual.

Veiem un altre exemple d'aplicació de la tècnica de l'argumentació:

- **Tema de la intervenció en el debat.** Cal reduir les emissions de gasos d'efecte hivernacle.

Exemple

A partir del quart informe d'avaluació del Panell Intergovernamental sobre el Canvi Climàtic (IPCC), un organisme de l'ONU que reuneix científics de tot el món, es dedueix que el canvi climàtic és un fet, i pot ser conseqüència de l'activitat humana en un 90%.

L'informe d'aquest organisme de l'ONU ha estat elaborat per 2.500 experts de 130 països, i assenyala que molt probablement el responsable del canvi climàtic és l'home i, per tant, és el culpable de les emissions de gasos d'efecte hivernacle, que tenen unes conseqüències directes i irreversibles sobre la superfície del planeta.

En l'informe, els científics presenten proves sobre la veracitat del canvi climàtic i el seu efecte en diversos fenòmens de la natura, com les pluges, la salinitat dels oceans, els vents, les capes de gel i altres fenòmens extrems.

Les dades apunten cap a un augment de la temperatura del planeta d'entre 1,8 °C i 4 °C al final d'aquest segle, amb períodes de sequera i onades de calor habituals. El ritme d'escalfament estaria entre 0,1 °C i 0,2 °C per cada dècada. I l'altra gran impacte provocat per l'escalfament global serà l'augment del nivell del mar, ja que el desgel afectarà els casquets polars i, en funció del lloc, això es traduirà en un creixement d'entre 18 i 59 cm l'any 2100.

Atenent aquestes dades, queda clar que **cal reduir els nivells d'emissions de gasos d'efecte hivernacle amb la implicació de tots els països.**

En aquest missatge s'assenyala la premissa en subratllat, amb l'exposició de l'afirmació que es vol defensar, desenvolupant amb ordre i claredat els arguments i justificacions necessaris per a defensar **la conclusió (assenyalada en negreta)**.

Veiem ara una possible contraargumentació que no nega la conclusió de la intervenció anterior, però la matisa de manera molt important. Fixem-nos en com modifica lleugerament el tema del missatge i marca la seva argumentació.

- **Tema de la intervenció en el debat.** RE: cal reduir els nivells d'emissions de gasos d'efecte hivernacle.

Exemple

Si analitzem la història del desenvolupament industrial, veiem que seria una injustícia impedir a països com la Xina o l'Índia que redueixin de manera dràstica l'emissió de gasos d'efecte hivernacle.

En primer lloc aquests països, que en l'actualitat estan assolint altes quotes de desenvolupament industrial, no són capaços de canviar fàcilment per reduir les emissions, entre altres coses perquè la tecnologia necessària està a les mans dels països més desenvolupats. El seu desenvolupament es deu a una important reducció de costos (sobretot els referits a mà d'obra, seguretat laboral i ambiental) i un canvi en els processos de producció els impediria continuar essent competitius.

En conseqüència, **la reducció d'emissions de gasos d'efecte hivernacle s'ha d'exigir, fonamentalment, als països més desenvolupats i no als que estan en vies de desenvolupament.**

2. Normes formals de participació

Tot seguit, es presenten unes normes formals de participació en un debat virtual que poden resultar molt útils per a preparar les intervencions; normes que afavoriran, globalment, el desenvolupament del debat.

Cal actuar en aquest àmbit observant al màxim aquestes pautes, ja que no solament **esdevenen elements d'avaluació** de les intervencions i faciliten el seguiment del debat al grup i al consultor, sinó que són **indispensables per a assolir els objectius** que tot debat virtual proposa, entre aquests, el de construir coneixements conjuntament.

Pel que fa al següent:

1) La forma dels missatges

- **Establir correctament i incloure el tema del missatge** per tal de facilitar l'organització dels missatges per focus temàtics, de manera no lineal, de manera que es promogui un debat més constructiu. En cas que el missatge sigui una resposta a un altre, es pot optar per deixar el que hi ha per defecte, **RE: Tema del missatge respost**, o bé modificar-lo perquè reflecteixi millor l'ampliació o el nou matís de la resposta.
- Escriure un **missatge per a cada idea o tema exposats**. Els missatges han de ser clars i breus, evitant les oracions excessivament llargues i plenes de subjuntius, parèntesis i adjuncions.
- Utilitzar un registre adequat, amb **llenguatge correcte però no excessivament formal**. No utilitzar un argot especial ni males paraules. La utilització d'exemples i situacions viscudes afegeixen realisme al debat i n'augmenta la intensitat i comprensió.
- Sempre cal **signar al final del missatge** per indicar que s'ha acabat d'escriure (i que no hi ha hagut cap problema en la visualització de tot el contingut del missatge).
- Respectar la dinàmica dels **fils de conversa** (més endavant indicarem què són). L'ús correcte dels fils de conversa és un indicador del grau d'interacció i seguiment del debat. En fer una aportació que es refereix a un missatge anterior, és suficient respondre el missatge, de manera que les intervencions ja quedaran ordenades per fils de conversa. En tot moment cal respondre el missatge adequat: el que obre el fil o la carpeta o, si es vol, es pot fer alguna rèplica o contrarèplica a algun altre.

2) El contingut dels missatges

- Mantenir el màxim de respecte per les opinions dels altres participants. Argumentar sempre **a favor o en contra de les idees i opinions**, mai de la persona i encara menys qualificar ningú. Anar amb molt de compte amb les ironies; les escrites poden ser més difícils d'entendre. S'ha d'anar amb compte amb la utilització dels signes de puntuació escrits.
- Utilitzar **referències** externes al debat tot precisant opinions amb **citacions textuais**, extretes de bibliografia o vincles a algun web per a donar més força als arguments, tot esmentant l'autor i fent que es vegi quina part del missatge és pròpia i quines parts són citacions.
- **Centrar els missatges** de manera pertinent al contingut del debat, evitant referències a temes perifèrics.

3) El grau d'interacció

- És **útil prendre notes** (o, fins i tot, elaborar un resum) de les idees i dades més importants que els companys aporten al llarg del debat, per tal de **considerar-les i referir-s'hi** en preparar les intervencions.
- Tenir en compte les aportacions dels altres membres és clau per a **evitar repeticions**, per fer el debat més àgil i per a poder construir coneixement conjuntament.
- **Esmentar els companys al·ludits** en els vostres missatges i argumentar l'acord o desacord, per a **no convertir el debat en una suma de monòlegs**, tot citant fragments clau del missatge del company o companya a qui ens referim per a donar al debat el caire personal de qual-sevol discussió, i fer que els vincles siguin més actius.
- **Inserir correctament les intervencions** en el desenvolupament del debat i en coherència amb les aportacions dels altres companys, seguint les indicacions o suggeriments del consultor que actuarà com a moderador al llarg del debat.
- **Respondre immediatament**, o en un període molt curt de temps, si feu intervencions a favor o en contra de les idees exposades per altres companys o companyes.

4) El seguiment del debat

- Intensificar la connexió durant els dies del debat i **entrar diàriament (o gairebé) a l'espai Debat** per llegir els missatges. Això fa possible un seguiment adequat del debat que evita acumulacions de missatges per llegir, repeticions en els arguments i, a més, facilita l'aprenentatge. Cal

llegir els missatges del debat abans d'intervenir, especialment els que formen part de la carpeta o fil de conversa en què es participa.

- Cal intervenir **de manera constant**, llegint al llarg de tot el debat i intervenint tant en el desenvolupament com en les conclusions del debat. Entre tres i sis intervencions són un nombre adequat en la majoria de debats. No és convenient concentrar les intervencions en uns pocs dies i després despreocupar-se del seguiment del debat. Cal espaiar temporalment les intervencions.

5) La novetat i diversificació de les intervencions

- Tenir iniciativa a l'hora de plantejar **noves reflexions** entorn el tema del debat, i no limitar-se a respondre només als temes ja argumentats. Obrir noves consideracions enriqueix l'aprenentatge de tots. La capacitat d'iniciativa per a facilitar coneixement i no solament informació és una cosa recomanable.
- Fer un esforç per a aportar **elements nous** en cada missatge o en cada argumentació, introduint millores o **punts de vista qualitativament rellevants** a favor o en contra de les idees exposades o plantejant-ne de noves, intentant no repetir opinions que ja han sortit.
- Mostrar un **grau de reflexió** en les intervencions propi d'estudiants universitaris.

3. Etapes d'un debat virtual

Bàsicament, tot debat virtual presenta les següents etapes:

- 1) la de preparació,
- 2) la de desenvolupament i
- 3) la de conclusions i tancament del debat.

3.1. Preparació del debat

Per tal de preparar el debat, abans de començar, és important fer una lectura detallada d'aquestes **orientacions**, del **material**, del **cas** o de l'**article objecte del debat** i de la **guia per al debat** present en l'enunciat de l'activitat o pràctica corresponent o que el consultor presentarà en l'aula. Així, es podran destacar els punts claus i començar a tenir una idea de possibles línies de debat en les quals es pot intervenir.

En la **guia del debat**, el consultor proposa diverses línies de discussió amb la intenció que en la bústia **Debat**, en el període previst, es creïn discussions entorn d'aquest focus. Aquestes discussions entorn d'una mateixa proposta estaran formades per fils de conversa de missatges que s'enviaran a una carpeta específica.

Per preparar les intervencions, s'ha de tenir cura del procediment de participació, i considerar les normes bàsiques de comunicació i discussió col·laborativa que s'han esmentat anteriorment.

3.2. Desenvolupament del debat

Abans de fer les aportacions al debat, és important tenir en compte el que s'ha esmentat en l'apartat anterior quant a les normes formals de participació.

A més, **abans de fer una intervenció directa** en el debat, és molt recomanable preparar la participació en línia (connectat): llegir les participacions dels companys en els diversos fils de les propostes, prendre nota de les aportacions més interessants, triar el fil de conversa en què es vol participar i quin missatge és el que es vol respondre, o bé decidir iniciar un fil a partir d'una de les propostes de la guia per al debat.

També, **abans d'enviar una participació al debat**, s'ha d'haver preparat fora de línia amb el processador de textos (és a dir, sense necessitat d'estar connectat): documentar-se, repassar els continguts, redactar-la, repassar la redacció per tal de corregir i millorar l'expressió, formular un tema que sintetitzi la intervenció (en cas que s'iniciï un nou fil de conversa o bé, en cas de resposta, si es vol especificar més el tema del missatge al qual es respon).

La concreció de l'organització del debat s'explicitarà dins la mateixa **guia del debat**, en l'apartat en el qual es presentaran les preguntes/focus del debat.

3.3. Conclusions i tancament del debat

Abans que el debat virtual finalitzi, s'hauran de fer aportacions per a oferir conclusions sobre el debat. Aquestes intervencions es recolliran en la carpeta **conclusions** que el consultor crearà abans de finalitzar el debat.

Les conclusions poden sintetitzar aspectes concrets de temes que hagin sortit o bé referir-se a aspectes més globals del debat, com ara un fil de conversa sencer.

4. Eines i recursos per als debats virtuals

Tant a l'estudiant com al consultor, els debats virtuals ofereixen diverses eines i recursos que faciliten la consecució dels objectius. La majoria de bústies dels debats permeten la utilització de **fil de conversa**. A més, per a una organització millor del debat, el consultor disposa d'altres eines amb les quals pot assenyalar, marcar, comentar i estructurar, les intervencions del debat.

4.1. Què són els fil de conversa?

Són arbres estructurats de missatges referits a un mateix tema.

Fixem-nos que la denominació de **fil de conversa** respon a com queden estructurats els missatges dins el debat. A partir d'una organització en forma d'arbre, els missatges queden agrupats per temes. Els missatges no es visualitzen per ordre d'arribada, sinó per fil de conversa o tema al qual donen resposta. Això no és més que el reflex formal de la asincronia i de la no-linealitat dels debats virtuals.

A continuació, es presenten algunes recomanacions relatives a l'ús de fil de conversa en els debats virtuals per tal d'optimitzar-ne l'ús:

- Intentar no iniciar nous fil d'algun tema ja iniciat, sinó integrar-hi els missatges que s'hi refereixin.
- Si es vol fer una aportació que es refereix a un missatge anterior, és suficient de respondre *al* missatge, de manera que s'ordenin les diverses aportacions a un mateix tema en forma d'arbre. L'opció de copiar el missatge en la resposta ha d'estar desactivada, ja que el fil de conversa fa la còpia innecessària.
- En el cas de fer una aportació a un dels fil, és del tot recomanable intentar respondre al missatge principal, i no a un d'inferior, per a no crear subdivisions del fil supèrflues.
- Utilitzar **Mostra els nous i prou** en accedir a la bústia de **Debat**, ja que és possible que alguns dels missatges més recents no apareguin en les primeres pantalles de la llista de missatges.
- No incloure temes aliens a la temàtica del debat.

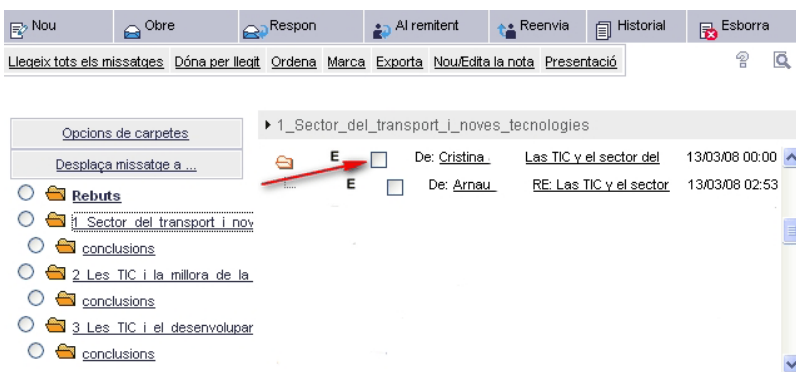
- Ampliar al màxim el nombre de missatges visualitzats en la bústia per tal de visualitzar la totalitat dels missatges de cada fil de conversa i facilitar-ne la lectura.

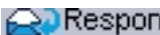
4.2. Com s'utilitzen els fils de conversa?

Per a respondre i seguir un fil de conversa, només s'ha de seleccionar el missatge corresponent, i utilitzar la icona Respon

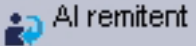
A partir d'un fil de conversa també es pot tancar una carpeta; d'aquesta manera s'amaguen tots els missatges que s'hi han penjat.

Per exemple, en la imatge...

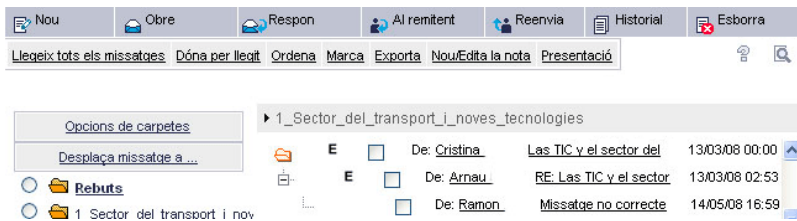
la Cristina va enviar un missatge normal al debat, i l'Arnau, contestant a la Cristina, va iniciar un fil de conversa. Si es volgués enviar un missatge a aquest fil de conversa, s'hauria de seleccionar el missatge inicial (el de la Cristina, que té el dibuix de a l'esquerra), i clicar damunt la icona Respon

La icona Nou serveix per a iniciar un fil de conversa, però no s'hauria de fer servir si es vol contestar un fil de conversa ja iniciat.

La icona Al remitent contesta el missatge, però no l'envia a l'espai comú del debat, sinó a la persona que ha enviat el missatge. Per tant, la resta de participants en el debat no el podrà veure.

4.3. Quin missatge del fil de conversa hem de seleccionar?

Si no se selecciona el primer missatge del fil, sinó qualsevol altre, el que passa és que l'arbre s'estructura cada vegada més, com podeu veure en la imatge següent:

El darrer missatge (que es titula *Missatge no correcte*) penja del darrer que hi havia, no de l'inicial. L'arbre d'aquest fil de conversa es complica cada vegada més sense necessitat.

Si el nostre missatge és una rèplica concreta al comentari d'algú, llavors sí que es pot enviar penjant d'un missatge concret. Si senzillament està relacionat amb el tema, s'ha de penjar sempre del primer missatge que ha generat el fil de conversa.

Vegem altres eines i recursos dels debats virtuals:

- L'organització del debat per part del consultor en **carpetes**, que generalment concentren les línies temàtiques obertes.
- L'**espai de presentació del debat**, en què el consultor pot comentar aspectes genèrics que afecten el debat.
- **Les boles de colors** permeten, al consultor, assenyalar missatges clau del debat.
- **Les notes o *post-it*** permeten, al consultor, escriure notes amb algun comentari en els missatges.

En tot cas, serà el consultor qui informarà de quines eines utilitza i quin ús en farà al llarg del debat.

5. Criteris d'avaluació d'un debat virtual

En general –i de manera orientativa–, en el moment de valorar la participació i les intervencions de cada estudiant s'han de tenir en compte, a més de les **indicacions** que hagi pogut donar el **consultor** des dels diversos espais de comunicació, les diferents **normes i pautes de participació** que hem vist anteriorment pel que fa a la forma, el contingut, el grau d'interacció, el seguiment i el grau de novetat i la diversificació de les intervencions.

De manera esquematitzada i general, a l'hora de valorar les intervencions en el debat podem entendre la participació de tres maneres diferents:

Participació correcta

Una participació es considera correcta si, en les diferents parts, els missatges compleixen una sèrie requisits:

- **La forma**
 - Inclouen correctament un tema que descriu el contingut del missatge.
 - Són concisos i clars.
 - Utilitzen un registre lingüístic adequat.
 - Inclouen la signatura.
- **El contingut**
 - Són respectuosos i fan referència al contingut del debat.
 - Són pertinents amb la línia del debat.
- **El grau d'interacció**
 - No són simples repeticions d'altres intervencions.
- **El seguiment del debat**
 - S'han enviat almenys en dues de les fases del debat, en cas que, per exemple, el debat en tingui tres, i el nombre d'intervencions s'han adequat a les establertes.
- **El grau de novetat i diversificació**
 - Mostren un grau de reflexió adequat als estudis universitaris.

Participació bona

Una participació es considera bona si, en les diferents parts, els missatges compleixen, a més a més, una sèrie requisits:

- **La forma**
 - Mostren un ús correcte dels fils de conversa.
- **El contingut**
 - Tenen en compte el que s'ha dit sobre les argumentacions.
- **El grau d'interacció**
 - No esdevenen monòlegs.
 - Són coherents amb intervencions anteriors.
- **El seguiment del debat**
 - Mostren que s'ha fet una lectura de tots els missatges de la carpeta en què s'ha participat.
- **El grau de novetat i diversificació**
 - Aporten elements o punts de vista nous en les argumentacions.

Participació excel·lent

Una participació es considera excel·lent si, en les diferents parts, els missatges compleixen, a més a més, una sèrie requisits:

- **El contingut**
 - Utilitzen referències externes (citacions, enllaços...).
- **El grau d'interacció**
 - Responen a les intervencions en un temps adequat.
- **El grau de novetat i diversificació**
 - Mostren iniciativa en l'aportació de noves reflexions.

Es considerarà una **participació incorrecta** la que no té en compte el que s'ha indicat en l'apartat de **participació correcta**.